

Motion till riksdagen 2010/11:A340

av **Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S)**

Lagstadgad rätt till heltid

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att i lagen om anställningsskydd införa rätten till heltidsanställning.

Motivering

I proposition 2008/09:1 bilaga 5 Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män återupprepas de jämställdhetspolitiska målen: att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv – och att det förutsätter samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden, inte minst inom det ekonomiska. I samma proposition beskrivs skillnader mellan kvinnors och mäns ekonomiska förhållanden, och orsaker till dessa skillnader pekas ut. En bärande del i detta handlar om kvinnors och mäns arbetsmönster, och där huvudpoängen är att kvinnor arbetar mindre med betalt arbete än män – och att det främst är kvinnor som arbetar deltid, och att kvinnor i högre grad än män är deltidsarbetslösa och vill öka sin arbetstid.

Samtidigt konstateras att kvinnor utför mer av det obetalda arbetet än män, och att detta är en spegelbild av kvinnors och mäns betalda arbete och man skriver (s. 10): ”Den ojämlika fördelningen av hushållsarbetet är därför sannolikt ett av skälen till kvinnors lägre arbetskraftsdeltagande och lägre medelarbetstid.” Däremot problematiseras inte detta vidare, utan vad som händer är att man stannar vid att föreslå begränsningar i rätten till arbetslöshetsersättning för deltidsarbetslösa, framför att bedriva en aktiv jämställdhetspolitik genom att lagstadga rätten till heltidsanställning. Slutsatsen som dras är denna:

Det finns tecken som tyder på att möjligheten att få arbetslöshetsersättning på deltid gör det svårare för den som arbetar deltid att hitta ett heltidsjobb. Möjligheten till deltidsersättning från arbetslöshetsförsäkringen medför svaga ekonomiska drivkrafter att söka ett annat arbete. Det finns därför risk att deltidsarbetslösheten blir långvarig. Begränsningen av rätten till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen vid deltidsarbetslöshet

Fel! Okänt namn på

kan därför bidra till att minska det ofrivilliga deltidarbetet (prop. 2008/09:1 bilaga 5 s. 9).

Detta är otillräckligt, och orättfärdigt. För att förändra utbredningen av deltidarbetet, i synnerhet bland kvinnor i kvinnodominerade arbetsmarknadssektorer, krävs en annan, aktiv jämställdhetspolitik, både för arbetsliv och familjeliv.

Deltidsanställningarnas utbredning och systematiska tillämpande kan i grunden kopplas till att arbetskraften i de kvinnodominerade branscherna betraktas som ett slags buffertarbetskraft. Detta har starkt samband med synen på kvinnor som huvudansvariga för familj och det obetalda arbetet i hemmet, och männen som huvudansvariga för den faktiska produktionen. Männen utgör enligt detta förlegade synsätt ”kärnarbetskraften”. Denna norm är så stark att den påverkar såväl arbetsgivare som arbetstagare, något som blir synligt inte minst genom att kvinnors överrepresentation bland deltidarbete är synlig också bland nyetablerade på arbetsmarknaden.

Arbetstagarna inom de kvinnodominerade branscherna används frekvent av arbetsgivare som ett slags ”flexibilitetsreserv”. De ges deltidanställning men kallas sedan in för att arbeta fler timmar när arbetstagaren tycker sig ha behov av det. Dessa så kallade mertidstimmar ges ofta med mycket kort varsel. Många deltidarbete vägrar inte tacka nej till dem av rädsla för att inte bli tillfrågade nästa gång. På grund av detta har de mycket litet inflytande över den egna arbetstiden, och möjligheten att planera såväl arbets- som privatliv inskränks kraftigt. Eftersom många har mycket svårt att klara sig på en deltidslön blir dessutom beroendet av mertidstimmar stort. Möjligheten att kombinera två deltidjobb är i de flesta fall mycket liten.

Att antalet dagar med a-kasseersättning begränsats till 75 för den deltidarbetslöse leder till kraftigt sänkta inkomster för en mycket stor grupp, framför allt kvinnor i arbetaryrken. Det finns inget i denna förändring som leder till att fler får heltidsanställningar. Problemet ligger i att arbetsgivare byggt sina organisationer utifrån en systematisk tillämpning av deltidanställningar.

En femtedel av arbetstagarna i Sverige har deltidjobb, och kvinnor har det oftare än män. Särskilt utbrett är deltidarbetet bland kvinnor i arbetaryrken. Andelen har varit ungefär densamma ända sedan 1980-talets början. Bland männen i såväl arbetar- som tjänstemannaryrken är det bara var tionde som arbetar deltid. Bland kvinnor i tjänstemannajobb arbetar omkring en fjärdedel deltid (SCB). Det utbredda deltidarbetet bland kvinnor innebär att kvinnor generellt har sämre möjligheter till ekonomiskt oberoende än vad män har. Därmed har kvinnor sämre möjligheter att själva bestämma hur de vill leva sina liv.

Från arbetsgivarhåll hävdas ofta att det inte går att ha anställda på heltid; exempelvis inom detaljhandeln är detta ett vanligt argument. Kundernas behov hävdas kräva en sådan bemanning att deltidjobb blir den enda lösningen. Samtidigt är de flesta män som arbetar i butik heltidsanställda, men kvinnorna är det inte.

En lag om rätt till heltidsanställning, med deltid som en möjlighet, skulle – till skillnad mot begränsad rätt till arbetslöshetsersättning för deltidarbetslösa

Fel! Okänt namn på

– vara ett kraftfullt verktyg för att minska deltidsarbetets utbredning. Detta är en central jämställdhets- och jämlikhetspolitisk fråga, som direkt skulle ge inkomsteffekter för den stora majoritet undersysselsatta som önskar mer arbetstid, framför allt kvinnor. På sikt skulle sannolikt också statusen öka för yrken där deltidsjobben idag är utbredda. Indirekt förbättrar detta sannolikt såväl timlöner som arbetsvillkor och kan därför ses som ett medel för att strukturellt stärka delar av arbetsmarknaden, framför allt de som är kvinno-dominerade.

Ett annat argument för rätt till heltid är att denna samtidigt skulle göra att vi på ett mer effektivt sätt använder arbetskraften, och som av demografiska skäl behövs. I dagsläget innebär det utbredda deltidsarbetet ett resursslöseri som är ohållbart.

Stockholm den 19 oktober 2010

Gunilla Carlsson i Hisings Backa (S)

Lars Johansson (S)

Leif Pagrotsky (S)

Mattias Jonsson (S)